

Foto: Eric Trövalla

Renovräkning högaktuellt ämne

I takt med att miljonprogrammets bostadsområden renoveras blir konsekvenserna för hyresgästerna allt tydligare. Boende vittnar om stor oro och ångest när de inte ges möjlighet att påverka lägenhetsrenoveringarna. Istället drabbas många av så kraftigt höjda hyror att inte längre har råd att bo kvar. Det som bostadsbolagen beskriver som en nödvändighet, beskriver forskarna som en våldsam process, där de boende är helt maktlösa inför vad som sker med deras hem.

Ordet renovräkning är inte bara en forskarterm – utan ett utbrett fenomen som väcker debatt runt om i landet. Renovräkning är en sammansättning av orden "renovering" och "vräkning" och används för att beskriva den process av omfattande och dyra renoveringar som tvingar befintliga hyresgäster att flytta på grund av alltför höga hyreshöjningar. IBF:s forskare har under flera år studerat renovräkning ur de boendes perspektiv och de får ofta frågor kring ämnet och bjuds in till olika former av seminarier och panelsamtal.

Nyligen publicerade IBF:s kulturgeografer Sara Westin och Irene Molina, tillsammans med forskare från Malmö högskola, en artikel som fokuserar på psykologiska aspekter av utträngning till följd av renovering och höjda hyror: De har studerat reaktionerna hos de hyresgäster som drabbats. Genom intervjuer med boende i Stockholm och Uppsala, där ämnet har varit aktuellt under en längre tid, drar forskarna slutsatsen att renoveringarna, som oftast beskrivs som tekniskt och ekonomiskt nödvändiga, ur de boendes synvinkel är en våldsam process

där människor tvingas bort från sina hem. Många uttryckte ångest, oro och osäkerhet inför framtiden.

– Hemmet är en förlängning av vår identitet. De boende som vi har intervjuat uttrycker en stark känsla att maktlöshet över att inte kunna få vara med och påverka renoveringen av sina hem. Att många människor under psykologisk och ekonomisk press tvingas lämna sina hem innebär strukturellt våld och tvång, förklarar Sara Westin, forskare i kulturgeografi vid IBF. ►

Foto: Eric Tronvall

Även Dominika Polanska,

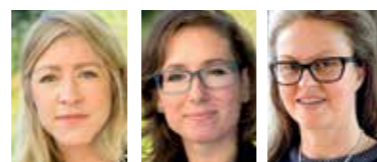
forskare i sociologi vid IBF, och Åse Richard, forskningsassistent vid IBF, studerar maktrelationer mellan bostadsföretagen och hyresgäster. I en intervjustudie som presenteras i maj fokuserar de på känslorna hos boende i områden där renoveringar står för dörren.

Många boende uppger att de känner sig arga och orättvist behandlade av fastighetsbolagen i samband med renoveringarna. Bland annat uppger de boende att de får bristfällig och felaktig information och att de upplever att fastighetsföretaget inte tar deras oro på allvar. Hyresgäster vittnar också om att det verkar finnas ett bristande ansvarstagande, där ingen riktigt vill svara på de frågor som de boende har.

”Sverige har tidigare varit en förebild vad gäller välfärdspolitik och bostadspolitik”

– Att människor måste lämna sina hem för att de inte längre har råd att stanna kvar efter en omfattande renovering är inget nytt fenomen, men dess nuvarande utbredning är oroväckande och bör ägnas mer uppmärksamhet. Renoveringar har pågått i Sverige åtminstone sedan 60-talet, då stora delar av stadskärnorna revs som ett resultat av dåtidens stadsförnyelse genom ”sanering”. Frågan om renovering har tidigare undgått forskarna. Istället har de använt det mer abstrakta begreppet gentrifiering för att beskriva den här processen, berättar Dominika Polanska.

Frågan väcker också intresse internationellt. Dominika Polanska vittnar om stor förvåning bland hennes kollegor i andra länder när hon berättar om situationen i Sverige. I början av februari publicerade hon en artikel på nyhetsportalen *The Conversation* om bostadsbristen i Sverige, med fokus på renoveringar. Artikeln har fått stor spridning och har även återpublicer-

Sara Westin, Dominika Polanska och Åse Richard.

ats i *Huffington Post* och den engelskspråkiga *The Locals* Sverige-sajt.

– Sverige har tidigare varit en förebild vad gäller välfärdspolitik och bostadspolitik. Det finns en utbredd uppfattning att bostadssituationen för ekonomiskt svagare grupper är tillgodosedd och det är svårt att förena den bilden med det faktum att renoveringar äger rum i landet, förklarar Dominika Polanska. ●

RENOVRÄKNING

Begreppet renovering används för att beskriva den process där hyresgäster tvingas flytta till följd av höjda hyror i samband med omfattande renoveringar. Renovering är en sammansättning av orden renovering och vräkning. Det är en översättning från det engelska uttrycket *renoviction* som myntades av en kanadensisk aktivist. *Renoviction* är sammansatt av *renovation* (renovering) och *eviction* (vräkning).

Samordningsminister Ibrahim Baylan besökte IBF

I februari besökte samordnings- och energiminister Ibrahim Baylan IBF tillsammans med sin politiska sakkunniga Payam Moula för att samtala om integration, segregation och bostadspolitik.

IBF:s prefekt Irene Molina presenterade institutets forskningsområden och kulturgeograferna Roger Andersson, Lina Hedman och Emma Holmqvist presenterade sin forskning om segregation, grannskapseffekter, flyttningar och social blandning. Sociologen Mats Franzén och Hans Lindberg, före detta stadsplanerare i Haninge, deltog också i mötet. ●

Miguel Martínez ny professor i sociologi

IBF:s nye professor i sociologi är urbansociologen Miguel Martínez, vars forskning till största delen är inriktad på urbana rörelser och aktivism.

Förutom bostadsaktivism intresserar sig Miguel Martínez även för människors medverkan i stadsplaneringsprocesser, lokalt styre, bostadspolitik, gentrifiering och användningen av det offentliga rummet. Han har författat och varit redaktör för flertalet böcker, senast utgiven är *The Squatters' Movement in Europe: Commons and Autonomy as Alternatives to Capitalism*. Miguel Martínez har en bred internationell forskningsbakgrund och kommer närmast från en forskartjänst vid City University of Hong Kong. Tidigare har han bland annat även arbetat vid Complutense University of Madrid i sitt hemland Spanien.

IBF:s tidigare professor i sociologi, Mats Franzén, har gått i pension och är numera verksam vid institutet som professor emeritus. ●

Prefekten *har ordet*

Våren har kommit och forskarna på IBF har fullt upp med att förbereda nya forskningsansökningar, nya publikationer och inte minst planera inför flera kommande konferenser.

2017 blir ett år då en del av forskningen fokuserar på de sociala dimensionerna av den nuvarande bostadskrisen. En fråga som studeras är de pågående renoveringarna av bostadsbeståndet från 60- och 70-talen (se artikel här intill).

Bristen på politiska strategier för att hantera renoveringsprocesserna har resulterat i att hyresgäster hamnar i svåra situationer när de tvingas lämna sina lägenheter på grund av att de inte kan betala den höga hyra som följer av renoveringen. Bostadsmarknaden har i flera avseenden blivit mer svåråtkomlig för flera grupper i samhället.

Mot bakgrund av detta kommer höstens nationella konferens *Bostadsmötet* att ha temat "Rätten till bostad – utmaningar och strategier". *Bostadsmötet* går av stapeln den 17–18 oktober – se till att du reserverar dessa dagar i kalendern redan nu!

En bra uppvärmning innan dess blir årets sensationella *Uppsala Lecture in Housing and Urban Research*, som besöks av ingen mindre än den världsrenommerade kulturgeografen David Harvey. Alla är välkomna till hans öppna föreläsning på temat "Visualizing Capital". Vi ses i Rikssalen på Uppsala slott den 20 april! ●

Irene Molina, professor i kulturgeografi och prefekt vid IBF.

PSYKOLOGISKT EXPERIMENT. Terry Hartig och Sepideh Masoudinejad har studerat vilken utsikt som ger bäst möjlighet till avkoppling. Resultaten från studien kan användas för att skapa bra boendemiljöer.

Gröna inslag i stadsmiljön främjar välbefinnande

Hur ska vi bygga våra städer för att de ska främja hälsa och välbefinnande? Frågan rymmer ett stort forskningsfält. Terry Hartig, professor i miljöpsykologi vid IBF, har i över trettio år studerat hur människor reagerar på naturliga inslag i urbana miljöer. Arbetet har gjort honom till en av världens främsta experter på området.

I takt med att jordens befolkning ökar växer även städerna. Som miljöpsykolog intresserar sig Terry Hartig för hur vi kan utforma våra städer för att de ska erbjuda invånarna en bra boendemiljö och

Terry Hartig är professor i miljöpsykologi vid IBF. Nyligen tilldelades Terry Hartig forskningsstipendiet The Vice Chancellor's Visiting International Scholar Awards (VISA) vid australiensiska Wollongong-universitetet.

möjlighet till avkoppling och återhämtning. – Hur kommer det att bli när jordens befolkning ökar med en miljard människor? Vad händer i städerna när de byggs ut? Hur påverkas folkhälsan av att allt fler människor spenderar så mycket tid i urbana miljöer; långt ifrån vad som anses vara naturen? frågar sig Terry Hartig.

Forskningen visar inte entydigt att stadsmiljön har negativ påverkan på människor. Däremot finns det mycket forskning som tyder på att natur och grönområden har en positiv inverkan på människors hälsa och välbefinnande, men Terry Hartig poängterar att det inte nödvändigtvis gäller alla, under alla omständigheter. – Till exempel söker de flesta människor återhämtning i hemmet. Och det är knappast negativt

att vistas på caféer, bibliotek och i lekparken. I min forskning vill jag reda ut komplexiteten och ge en mer rättvis bild av hur en bra stads- och boendemiljö kan se ut, förklarar Terry Hartig.

Under de tjugo år som Terry Hartig har bedrivit sitt forskningsprogram vid IBF, har synen på forskningen om natur och hälsa utvecklats radikalt. Från att nästan ha blivit utskrädd av vissa, är han numera flitigt anlitad som rådgivare och talare på internationella konferenser. Många yrkesgrupper efterfrågar och använder de forskningsresultat som Terry Hartig och hans internationella kollegor har kommit fram till genom psykologiska experiment och storskaliga studier. Resultaten ger viktig kunskap för arkitekter, stadsplanerare och beslutsfattare

att ha med sig när de till exempel planerar nya bostadsområden eller diskuterar om man ska tillåta byggnation i befintliga grönområden. Det senare är en fråga som på senare tid har blivit aktuell på många håll.

En viktig slutsats i de studier som Terry Hartig och hans kollegor har gjort är att det är grönområdets eller parkens utformning som är avgörande för hur människor kan återhämta sig, inte bara dess storlek. – Flera väldegnade små parker utspridda i en stad kan vara bättre än en stor park, beroende på vilka som bor i närheten och vad de vill göra i parken, säger Terry Hartig och berättar om en intressant studie som hans före detta doktorand, landskapsarkitekt Helena Nordh, genomförde för några år sedan.

Helena Nordh bad deltagarna att föreställa sig att de var mentalt trötta från intensiv koncentration på jobbet och letade efter någonstans att sitta ner och vila en stund, innan de skulle gå tillbaka till arbetet. De fick se bilder på verkliga parkmiljöer i de skandinaviska huvudstäderna och fick sedan uppge om de trodde att miljön på bilden kunde erbjuda dem den återhämtning de behövde.

Resultatet visade att en liten avskild parkmiljö med mycket växtlighet var den miljö som de flesta föredrog. En stenlagd torgyta med några få träd var den miljö som fick sämst betyg.

Tillsammans med den iranske arkitekten Sepideh Masoudinejad har Terry Hartig även studerat vilken fönsterutsikt som människor anser ger bäst möjlighet till återhämtning. Försökspersonerna var studenter i Teheran och de fick bedöma 102 stycken bilder med olika grad av himmel, gröna inslag, närhet till andra hus etc. Resultaten visade att försökspersonerna mest uppskattade utsikt mot låg bebyggelse, gröna inslag och mycket himmel. Den utsikt som skattades lägst visade endast fasaden på huset mitt emot. – Vi visste sedan tidigare studier att grönska utanför fönstret har en positiv inverkan på människors återhämtning. I tätbefolkade områden är detta inte alltid möjligt och den här studien tyder på att även en fönsterutsikt där himlen dominerar kan ha en gynnsam effekt. Sådana resultat kan ge vägledning för utformningen av mer psykologiskt hållbara boendemiljöer i både Teheran och många andra städer, säger Terry Hartig. ●

PARKERDESIGN. Utformningen av en park har stor betydelse för om den kan erbjuda stadens invånare avkoppling och återhämtning. Helena Nordhs skandinaviska studie visade att människor föredrog park nr 1. Bild nr 2 visar parken som hamnade närmast medelvärdet i utvärderingen. Park nr 3 ansågs av deltagarna i studien ge minst möjlighet till avkoppling.

PUBLIKATIONER

Ny bok analyserar Husby-kravallerna

Kristina Boréus, professor i statskunskap vid IBF, är en av medförfattarna till boken *Bortom kravallerna. Konflikt, tillhörighet och representation i Husby*.

Kristina Boréus har studerat nyhetsrapporteringen om händelserna i Husby och den efterföljande politiska debatten i riksdagen för att ta reda på vilka som fick komma till tals och hur olika sidor skildrades. Resultaten redovisas i kapitlet "Husbyhändelserna i nyheter och politisk debatt".

I nyhetsrapporteringen var polisen den mest återopade källan. Den näst vanligaste typen av källa var boende i Husby, därefter följde företrädare för olika organisationer. Medan medierna gärna lyfte fram

polisens dödsskjutning av en man i Husby dagarna före händelserna som tändande gnista för kravallerna, var polisens roll i händelseförloppet frånvarande i riksdagsdebatten. I riksdagen förklarade partierna kravallerna utifrån delvis skilda ideologiska perspektiv. Det fanns en öppen motsättning mellan Sverigedemokraterna, som ville förklara händelserna med invandrings- respektive integrationspolitiken, och övriga partiföreträdare som inte gjorde sådana kopplingar.

I både medierna och riksdagen var dock hänvisningar till strukturella/sociala problem i Husby vanligt förekommande. Däremot rådde nära nog tystnad om ökande ojämlikhet, diskriminering och rasism

som möjliga bakomliggande orsaker till oroligheterna.

Hur polisens agerande både före och under oroligheterna i Husby kan ha påverkat händelseförloppet studeras vidare i kapitlet "Poliskultur på kollisionskurs", som Kristina Boréus har författat tillsammans med Janne Flyghed, kriminolog vid Stockholms universitet. •

Kristina Boréus (2017) "Husbyhändelserna i nyheter och politisk debatt" och Kristina Boréus och Janne Flyghed "Poliskultur på kollisionskurs" i Pauina de los Reyes och Magnus Hörnqvist (red.) Bortom kravallerna. Konflikt, tillhörighet och representation i Husby.

Olyckan i Fukushima påverkade inte bostadspriserna i närheten av svenska kärnkraftverk

Den 11 mars 2011 slog en stor tsunamivåg ut kärnkraftverket Fukushima i Japan. En av världens största kärnkraftsolyckor var ett faktum och tusentals människor i det kontaminerade närområdet tvingades att lämna sina hem. I en artikel som har accepterats för publicering i *Economics Letters* konstaterar en grupp nationalekonomer att olyckan inte påverkade priset på bostäder i de svenska kärnkraftverkens närområden.

I flera länder, som till exempel Tyskland, Schweiz och Kina, har studier visat att olyckan i Fukushima hade en negativ inverkan på människors inställning till

kärnkraft och att även bostadspriserna i närheten av kärnkraftverken påverkades.

Även svenska opinionsmätningar visade efter olyckan ett generellt minskat stöd för kärnkraften. Nu har nationalekonomerna Michihito Ando (tidigare doktorand på IBF, numera forskare vid National Institute of Population and Social Security Research i Japan), Matz Dahlberg (IBF) och Gustav Engström (Beijer-institutet) med hjälp av slutpriser på villor och bostadsrätter kunnat konstatera att olyckan inte hade någon effekt på bostadspriserna i närheten av de svenska kärnkraftverken.

Studien omfattar åren 2010-2012 och är den första som använder sig av faktiska slutförsäljningspriser. Resultaten av studien är entydiga:

ingen effekt av Fukushimaolyckan kan avläsas i försäljningspriserna i närområdena kring Ringhals, Forsmark och Oskarshamn. –Vi använder en så kallad difference-in-differences-ansats, där vi jämför prisutvecklingen på bostäder på olika avstånd från kärnkraftverken, före respektive efter Fukushimaolyckan. Resultatet indikerar att även om den allmänna opinionen för kärnkraft påverkades av Fukushimakatastrofen, ledde inte olyckan till att människor kom att känna någon ökad oro för att bosätta sig i närheten av de svenska kärnkraftverken, säger Matz Dahlberg, professor i nationalekonomi vid IBF. •

Michihito Ando, Matz Dahlberg & Gustav Engström (2016) "The Risks of Nuclear Disaster and Its Impact on Housing Prices", Economics Letters.

Krönikören:

Brasilianska äventyr och utbildning på export

"Vi borde ha en kurs ihop. Vid Fluminense här i Rio. Kursen borde handla om offentlig politik med ditt styrningsperspektiv, din typologi om styrmedel som käppar, morötter och predikningar, dina styrdoktriner som brukarstyrning, nätverksstyrning, resultatstyrning och anslagsstyrning, om hur politikens implementering och resultat kan granskas och utvärderas. Jag kan fixa anslag från delstaten Rio de Janeiros forskningsfonder och från mitt universitet."

Almanackan visar 4 februari 2012. Vi lunchar på La Fiorentina i Leme, en uteservering i änden på Copacabana. Luiz Pedones propå kommer oväntat. Men här börjar det. Mitt brasilianska äventyr. Av tillfälligheter. Serendipiteter. Men inte helt. Här finns en förhistoria. Jag hade åkt över till Brasília för att besöka Mikael Román, min vän som jag handledde i Uppsala fram till doktorsexamen i statsvetenskap 1998, men också med biavsikten att som turist titta på Brasília, som byggdes upp på en öde savann enligt funktionalismens principer under 1950-talets urbanpolitik.

Efter Brasília med guidade turer och ett seminarium om hur vågor av utvärdering avlöst varann över den atlantiska världen, på huvudstadens universitet genom kollegan Paulo Calmon, säger Mikael plötsligt: du måste bara se Rio. Sagt och gjort. Vi flanerar i Ipanema, beundrar utsikten från Sockertoppen och Frälsarstatyn där uppe på berget. Promenerande

längs Copacabanas vita strand säger Mikael plötsligt: "Jag ska ringa Pedone; kanske kan vi träffas." Jag vet vem Pedone är: Fjorton år tidigare, när Mikael disputerade på Amazonastraktaten, hade jag träffat honom i Uppsala. Han hade varit Mikael's medhjälpare i Brasilien.

Efter ett år var jag tillbaka för en kurs på Universidade Federal Fluminense. Dessutom har 2012 års enda framträdande i Brasília vuxit ut till årliga kurser på den federala riksrevisionen. Om statens styrmedel, styrningsdoktriner, implementeringsteorier och utvärderingsmodeller. Vart bär detta hän? Finns det ett liv efter 80? •

Evert Vedung, professor emeritus i statskunskap, som undervisar i Brasilien.

AVS: Institutet för bostads- och urbanforskning, Uppsala universitet, Box 514, 751 20 Uppsala
Besöksadress: Trädgårdsgatan 18, Uppsala

Uppsala Lecture *in Housing and Urban Research*

Professor David Harvey, som är världskänd för sin forskning om urbanitet och kapitalismens historiska och geografiska utveckling, håller en öppen föreläsning i Uppsala den 20 april.

David Harvey kommer att ge föreläsningen "Visualizing Capital" inom ramen för *Uppsala Lecture in Housing and Urban Research*.

– Det är med stor stolthet och glädje som Institutet för bostads- och urbanforskning hälsar David Harvey välkommen och vi ser fram emot en spännande föreläsning, säger Roger Andersson, professor i kulturgeografi vid IBF.

David Harvey (f. 1935), är välrenommerad professor i antropologi och geografi vid the Graduate Center

of the City University of New York. Han är en världsledande teoretiker inom fältet urbana studier. Hans 26 böcker tillhör urbanforskningens mest lästa och hans webbföreläsningar om Karl Marx' *Kapitalet* följs av miljoner runt om i världen.

David Harveys huvudsakliga forskningsintresse är kapitalismens historiska, och inte minst, geografiska utveckling. Under 1970- och 1980-talet, med publikationer som *Social Justice and the City* (1973), *The Limits to Capital* (1982) och *The Urban*

Experience (1989), analyserade David Harvey sambandet mellan kapitalackumuleringen och den byggda miljön och hur urbaniseringsprocessen var intimt förknippad med kapitalets cirkulation.

David Harveys betydelse som geograf, urbanforskare och förnyare av marxismen är svår att överskatta, men han är också en stark förespråkare för rörelser som "Rätten till staden".

David Harvey har sedan tidigare band till Uppsala universitet. 1960-1961 var han post-doc vid kultur-geografiska institutionen och år 2000 utnämndes han till hedersdoktor vid universitetet.

Föreläsningen är öppen för alla. OBS! Ny plats är Rikssalen. Insläpp kl. 14.30. Alla åhörare inbjuds till efterföljande mingel.

OM UPPSALA LECTURE

Sedan 2010 arrangerar IBF den årliga föreläsningen *Uppsala Lecture in Housing and Urban Research*. Föreläsningen hålls av en internationellt ledande forskare inom bostads- och urbanforskningsområdet. IBF vill på detta sätt synliggöra och stimulera till bostads- och urbanforskning av högsta kvalitet - lokalt, nationellt och internationellt.

